

РЕСПУБЛИКАТЫН, ТӨРӨӨБҮТ ОРОЙУОНУН САЙДЫТЫГАР ЭЛБЭЖИ ОНОРДО

Өр сылларга советской-партийнай салайар үлэһэ үлэлээн Саха Республикатын, ол иһингэр төрөөбүт-үөскээбит Чурапчытын улууһун социальнай-экономическай сайдыытыгар бэйэтин кылаатын кылларбит Геннадий Михайлович Сысолятин 70 сааһын туолла.

Кини 1936 сыл ахсынны 22 күнүгэр Одьулуун нэһилиэгэр Сутуруолаах алааска төрөөбүтэ. Ого сааһа ити эргин баллар оролорун кытары сэрин тийиммэт-түгэммэт, кыпчырҕаһаах сылларыгар аастыта.

Бийиги Генналын 1950-1951 сс. үөрэх сылыттан Чурапчы оскуолатыгар ээгис кылаастын саалаан 1954 сыллаахха орто оскуоланы иккис ыһууһун бүтэрбипит. Сэттискэ үөрэнэригэр Нина Петровна Мелехова – Красильникова кылаас салайааччытынан аһаан 10-с кылааһы бүтэтэригэр. Ол 1950 с. күһүнүгэр түспүт хаартыскабытыгар 30-тан тахса үөрэнээччи – бары уолаттар, олоорордуун – турардыын көстөрүкүн этэрбэстээхпит, бэрт бөрөстүөй таптаастаахпыт, арай ортобугуттар учууталбыт, мааны нуучча кыһа олооро билигин олус дыктитик көстөр. Ити сыл кыргыттары туспа кылааска үөрэниттэрэ.

Бийиги-Гена, Кузьмин Вася (Байыаннай Бааска), Захаров Сеня (Бөрү Сэмэн) буолан дойдордоһуппунт. Генабыт сааһынан саамай кырабыт этэ, ол ончугар тылын-өһүнэн хабахха хаайталыра. Тэрээһинээхтик бултуурбуткус, куобах оччолорго дэлэйэ. Олус айаах этибит. "Дыкити саас" умсулҕаныгар бийиги даҕаны куустарбыһыт. Тася Ойуновская, Дуся Монастырева, Вера Потапова, Маша Баина кылааспыт, оскуолабыт чарылхай кыргыттары этилэр.

Геннадий орто оскуоланы бүтэрэн баран Чурапчы оскуолатын бухгалтеритыгар үлэлээбитэ, үрдүк үөрэххэ туттарсарга бэлэмнэммитэ. 1955-1959 сс. СГУ филологическай факультетыгар үөрэммитэ. Үөрөбүт биир бастыһынара этэ. Сороһор наар туйгунуна үөрэни үрдэттилибит стипендияны ыла. Актыбыһынай общественник буолан уюверситеткэ улахан апаратытаттаа. Үрдүк үөрэх кыһатын ситиһинээхтик бүтэрбит эдэр кинини "Эдэр коммунист" хаһыат сотрудинтынан ылыттар. Оччолорго улахан талааннаахтар эр итинник итэҕэлгэ тиксэллэрэ.

1960 с. күһүнүгэр ССКП Чурапчытаагы райкомун туруорсуутунан дойдутугар ыгырыллан тахсан комсомол оройуоннаагы комитетын бастагы секретарынан быыбарданан, Чурапчы ычатын салайааччыга, лидера буолбута. Ити сыл ССКП чилиэтинэн ылмалар. Дьэ итинтэн ылат 30 сыл устата комсо-

мольскай, партийнай үлэ кыһатыгар буһуута-хатыта садалаар.

1963-1965 сс. Чурапчы, Таатта оройуоннара холбоһон Тыл хаһаайыстыбатын управлениета буолаллар. Ити саага тэрээһингэ Геннадий Михайлович партия райкомун пропагандага отделын инструкторынан үлэллэр. Бу үөһөттөн сонтоммут бодонсүтүү хампааньыта табыаһа суоҕу дакаастыһа Чурапчы, Таатта оройуоннара айа-дэм-нээхтик арахсыбыттары. Таатталар Геннадий Михайловичты райком үһүс секретарынан быыбардаан "эй-баай" үлэстэн барбыттары. Кини ити кынат үүнэринэн көгүүтүгэр Е. М. Филиппов быһааччы орулу ылыта.

ССКП обкомун кадрга отделын хараһын далыгар киирбит Г. М. Сысолятин араас дуоһунастарга үлэли-үлэллэн бастаан Новосибирскийдаагы Үрдүкү партийнай оскуоланы бүтэрбитэ, онтон Москвага ССКП КК иһинээри Общественнай наукалар Академияларын аспирантуратыгар үөрэһин филологическай наука кандидатынан буолбута.

Республика партийнай, советскай, хаһаайыстыбанынай кадрдарын идэлэри үрдэтэр партпрос (партийное просвещение) кыһатын сибидиссэбинэн итиннэ тэҥэ партия уобаластаагы комитетын пропагандага отделын сибидиссэбин солбуулааччынан аһаан, идеологическай үлэ тэрээһинин эрэлээхтэн тутар. Мин ити сылларга советскай туул факультетын икки сыллаах курсун бүтэрбит буоламмын бу үөрэх кыһатыгар чакчы далааһынаах, туһалаах үлэ ыгытыллары билэи-көрөи астыммытым уонна атын да махталлаах албох буолуо дии саһыабын.

Геннадий Михайлович үлэтин биир бэлэи түгөнүнэн Г.И. Чиряев көмөлөһөөччүтүнэн үлэлээбитэ буолар. Сахалар бу улуу киһибит итэҕэллэн ылым-хөмүс сыаналаах. Манна икки түгөһү ахтан аһыаһы баҕарыаллар. Гавриил Иосифович ССКП КК "Коммунист" сурунаалыгар саха интеллигенциятын, кини бэс-кэс дьомун национализмга буруйдааһын төрүтэ суорар "тиһэх туочуканы" туруорар ыстатыйатын таһаартарбыта, онно Геннадий Михайлович Москвага ыгырыллан үлэлэспит, көмөлөспүт үтүөтүн-өһүгүн билэ-этээн, махтанан ити ыстатыйа тахсыбыт сурунаалытар илин баттаан, иһирэх тыллара анаан суруйан бодох-тээбитэ. Г. И. Чиряев Мирэй, Алдан, Нерюнгри оройуоннарына партийнай конференцияларыгар тус бэйэтинэн сылдан кыттары, бэлэмнэммит түмүктүү уураахтар бырайыактары "туора аһыаһа" уонна Геннадий Михайловичка баһылы суруйарыгар со-

рудахтыыра. Ол быраһыак 100 бырайыак өлөөрө, республика быраһыактарын "синдальнир" төрүттэр суох оҥоһуллалара, Саха сирэ сайдар ээс-кыллара ырыааччы айтылалара.

1983 с. Дьоксуускай биир калым партийнай тарилтэҥэ Ярославскай уонна Октябрьскай оройуоннай партийнай тарилтэҥэ арарылыытыта. Ярославскай оройуонга-Саха сирин интеллигентуальнай сепан моделлалар ССРС Научаларын академиятын Саха сиринээри филиала кини бары институттара, СГУ, техникумнар, айар оҕоһтар, театрдар бааллара. Манна үрдүк таһымнаах, духуобунай айтылаах оройуон партийнай тарилтэҥин Г. М. Сысолятин садалыта. Манна үлэлээбит иһин күүрээһинээх сылларыгар тус бэйэтин кылаатын республикага наука, культура, духуобунаа сайдыытыгар уурубуута маалыһылыбат, олоһун, үлэтин биир чарылхай көрдүс кэмнэн бэлэттээрэ ыллытаах суол.

Уол ор сүрээс төрөөбүт бийиһар-алааһыгар Геннадий Михайлович 1985-1990 сс. ССКП Чурапчытаагы райкомун бастагы секретарынан быыбарданан үлэлээбитэ, онон дойдутугар төрөөбүт наһан толорор кыахтаммыта. Ити сыллар М. С. Горбачев уларыта тутуутун сыллары, компартия "диктатурага" демократическай, аспрхическай да хабааннаах ойдоһулоронно, докумунарынан саба баттаммыта. Өйгө-санаага, тиксэ-көһүгү барыа доһуһа күүһүрбүтэ, тарилтэ салайааччылары быыбардыар муода орт уотунуу өрө турбута. Ити барыта салайар үлэ стилин уруксу халымтан уларытары ирдээбитэ. Демократическай принциптэргэ тиэрэрин, ону суһалааһы олоххо ылларын олус уу-стук баһааннаһыгар Геннадий Михайлович садалта уруулун ыһытыбата, өссө сатайан оройуон салайар актыын үлэҥэ сатарыыбатын хааччыллыта. Ол түмүгэр оройуон экономикай, социальнай, культурнай олоһун сайдар былааннаах киирбэллэрэ аһарыллара ситиһиллибитэ. Ити сылларга чаһыһы дьыллэри тутуу, тарилтэлэр, биирдиллэн ыаллар көмө хаһаайыстыбаларын тарилтэ программаларын олоххо ылларын республикага холобурга сылдыар үлэ ыһытылыыта. Кадрлары иһин-үөрэттэрин умууута хаалбата. Хаһаровскай үрдүкү партийнай оскуолатыгар 3 ычаччыт үөрэ-нөрө ситиһиллибитэ.

Геннадий Михайлович оройуон социальнай-экономическай сайдыытыгар ылларбит тус кылаата үрдүктүк сыһыланан ССССР Верховнай Сэбиэтин депутатынан талыллыыта, ССКП XXVIII съезигэр делегатынан талы-

ыллан кыттыһы ылбыта. Бу иһиннэ өссө ССКП XXVI съезигэр делегатынан сыһылыыт. Билигин ким эмэ кинигитин үтэ-хөһөһ өтөрөн ымаһынан ыһыа даһыа. Оттон өччолорго оройуон аатын ааттар иһинник улахан чизэ-тиженигэр үөрэрэбит, кини туттарбыт. Ити оройуон хас биирдик үлэһитин көгүс көлөһүнүн күрүлгөнэ этэ эбээ?

Геннадий Михайлович Чурапчыла-ры хоту көһөрүү туһунан БСК(б) II обкомун 1942 с атырдыах ыйын 11 күнүһүгэр 213 №-дээх уурааһын сымалааһынан биллэһи ССКП обкомун уурааһынан көтүттэрэри ситиспитэ. Онно райисполком председателэ А. С. Сүббөһүннэһин Обком бюротугар сыл-дылыгытара, бопурууһу сыһыгыттар туруорбуттара, кыһылылаах тахсыгытара. Оттон А. С. Пинцына киниэхэ сүктэриллибит комиссия үлэтин чакчы изийэн-куойан турар талааннаахтык быһаарбыта, дьон-сэргэ махталын ыһыа ылбыта. Манна мин биир түгэһгэ тохтуоххун баҕарабын (ыраастаһыа быһыытынан). 2002 с. Көһөрүлүү 60 сылыгар аһаллаах научнай-практическай конференцияга Саха Республикатын Правительствотын председателэ Е. А. Борисов: "Историческай фактор токурутулуу оҕоһаахтар, Г. М. Сысолятин көһөрүлүү бопурууһа Чурапчылар тустарыгар быһаарылыгыгар тус кылаата улаһыа умчуллара сатаа суох, көтүтүүгэ хаалара сатаммыт", – диэбит түмүгэ бүтүн да туоратылаа иһигэ хомолтолоох.

Геннадий Михайлович Сысолятин 1995 сыллаахха пенсияга тахсыыта. Кини поруотун туһугар үлэлээбит-хамсабыт үтүөтэ ситтөөхтүк сыаналаныахтаах.

Бииргэ үөрэһипиттэр, үлэлээбиттэр, дойдотторун ааттарыттан
Аркадий ФИЛИПОВ
улуус Бичүөттээх гражданына
тыһа, үлэ ветерана.

Дьону хаачыстыбалаахтык таһыы ыйа

Күндү Чурапчы улууһун олохтоохторо уонна чуолаан дьону таһар предпринимателлэр (таксистар)?

Ахсынны 25 күнүгэр тохсунньу 25 күнүгэр дылы улуус баһылытын дьаһалынан «Дьону хаачыстыбалаахтык таһыы ыйынан» биллэрилиннэ. Бу дьаһал сыала-соруга дьону таһыы эйгэтин хаачыстыбатын тупсарыа уонна Чурапчыбыт улууһугар саамай үчүгэй, билигин олох ирдэбиллэр уонна Чурапчыбыт улууһугар саамай үчүгэй, билигин олох ирдэбиллэр эппиттэн такси сулууспатын уонна таксини быһаарыа буолар. Конкурс эппиттэн такси сулууспатын уонна таксини быһаарыа буолар. Конкурс эппиттэн такси сулууспатын уонна таксини быһаарыа буолар. Конкурс эппиттэн такси сулууспатын уонна таксини быһаарыа буолар.

Кыһылылаахтар социологическай ыйытык түмүгүнэн быһаарыллаллар. Бу анкета форматтын кырыһан ылан толорон баран, улуус хайа баҕарар почтовой отделениетын дьаһыгар утаһыт. Онон бука бары пас-баҕарар почтовой отделениетын дьаһыгар утаһыт. Онон бука бары пас-баҕарар почтовой отделениетын дьаһыгар утаһыт. Онон бука бары пас-баҕарар почтовой отделениетын дьаһыгар утаһыт.

Чуолаан куоракка дьону таһар таксистартан көрдөһөхпүт этэ, бу Сага Дьыл иһингэ студенирга чэпчэтиллэх айаны олохтуургуттар.

Кэлэн иһэр Сага дьылынан, этэһигэ айаһаан.

Экономика сайдыытын управлениета.

Анкета

- Служба такси: « _____ », тел.: _____
ФИО водителя: _____, гос. номер: _____
Рейс Чурапчы-Якутск-Чурапчы. Внутриулусный (подчеркнуть), дата: _____
1. Возраст: _____
2. Пол: _____
3. Согласны ли вы с тарифами перевозки?
А) Да Б) Нет В) Затрудняюсь ответить
4. На сколько вы оцениваете культуру поведения водителя?
А) Отлично Б) Хорошо В) Удовлетворительно Г) Неудовлетворительно
5. На сколько вы оцениваете культуру поведения диспетчеров?
А) Отлично Б) Хорошо В) Удовлетворительно Г) Неудовлетворительно
6. Чувствуете ли вы себя в безопасности в салоне выбранного вами такси?
А) Да Б) Нет В) Затрудняюсь ответить
7. На сколько вы оцениваете комфортабельность транспортного средства?
А) Отлично Б) Хорошо В) Удовлетворительно Г) Неудовлетворительно
8. Почему вы брали именно эту службу?
9. Ваши пожелания службе:
10. Замечания:

Автор суругтор этилээр санаа
редакция позициялар мадды сеп түбәһәр
буалбатах. Сурукка ыйкылар чакчылар
кырдыктаахтарыгар элпизетинэни
автор түс бэйэтэ сүгөр.